

Det Anarkistiska Biblioteket

Amaltheamännen och strafflagen

Gustaf Henriksson Holmberg

Gustaf Henriksson Holmberg
Amaltheamännen och strafflagen
1914

Amaltheamännen och Strafflagen av G. Henriksson-Holmberg.
Stockholm 1914, Axel Holmströms förlag.

www.anarkistiskabiblioteket.se

1914

Det är med föredrag som med barn som komma till världen, de måste ha ett namn. Ämnet som jag i det följande kommer att sysselsätta mig med har jag fördenskull tagit mig friheten kalla "Våra tre Amaltheamän och strafflagen". Jämte det att jag talar om Amaltheamännen och den handling, för vilken de nu lida livstidsstraff, vill jag i samband därmed utvidga ämnet och även tala något om straffrätten i allmänhet, om rätten och bruket att straffa och bestraffa, om straffväsendet i allmänhet, om anledningarna till brott och om huru enligt strafflagen förbrytare kunna finnas och uppstå. En kritik av utövningen av denna straffrätt blir då tillika en kritik av de tre unga Amaltheamännen övergångna domen.

I april 1914.

G. H. H.

Amaltheamännen och Strafflagen

Föredrag hållet flerstädes i landet under en opinionsmötesturné till förmån för Amaltheamännens frigivning

av

G. Henriksson-Holmberg.

Våra tre Amaltheamän förfärdigade som bekant en dynamitbomb. En av dem, Anton Nilsson, begav sig om natten den 12 juli 1908 i båt ut till sträjbrytarfartyget Amalthea å Malmö redd, placerade bomben å fartyget, antände stybintråden och rodde så tillbaka. Om bomben hade varit tillräckligt explosiv, skulle fartyget med de hundra inlogerade främmande engelska sträjbrytarna ha sprungit i luften i småbitar och vår man i båten hade med all säkerhet då också fått gå samma väg. Nu krävde bomben några sårade och ett liv bland de främmande sträjbrytarna. Våra unga män hade emellertid uträknat att bombens explodering skulle värka blott som ett skrämskott; ett skrämskott som skulle förmå sträjbrytarna att fara tillbaka till sitt land igen och sålunda då även påskynda biläggandet av hamnarbetarsträjken i Malmö och andra sydsvenska hamnstäder. Vid ett

av domstolsförhören vid Malmö rådhusrätt förklarade även Rosberg att de ämnade inte döda eller såra någon; de ville endast skrämma de främmande sträjkbrytarna ur landet. Det var väl också därför som bomben inte varit starkare laddad, men ändock så pass starkt laddad att dess värkan blev något annorlunda än de själva hade velat och beräknat.

Hur mången handling begår inte även den bästa och mäst stadgade människa utan att han på förhand har kunnat övertänka eller fullt förutse följderna av sin som brottslig betraktade handling; begången som denna handling kanske var under de tillfälliga omständigheternas makt och i en situation som krävde ett resolut ingrepp. Hur mången handling kan för övrigt inte överheten och dess organer understundom göra sig skyldiga till under tillfälligheternas och ögonblickets tryck, handlingar som de kanske helst skulle önskat att de hade varit ogjorda. Beskaffenheten av ens bevekelsegrunder — oavsett om handlingen sker med eller utan fri vilja — borde städse vara bestämmande vid människors omdöme om arten av de så kallade brottsliga och överilade handlingarna, ehuru jag villigt erkänner att det understundom kan vara oerhört svårt att bedöma och förstå handlingens motiv, förborgat som detta motiv kan vara i människosinnets djup. Men visavi våra tre Amaltheamän ligger deras handlingsmotiv i öppen dag och som detta som sagt inte var av elak och skadelysten natur i egentlig mening finnes i deras handlingssätt i ifrågavarande fall många, låt mig säga allmänmänskliga drag som ställer deras handling i en helt annan dager än annars och som därför kan göra anspråk på att bli humant, inte brutalt bedömd.

Därmed har jag icke velat prisa brottslig handling som den allra nyaste juristtermen lyder. Nej, jag har endast velat säga och göra gällande: är motivet rättfärdigt och t. o. m. i lag tillåtet och denna rättfärdighet i övrigt ligger i öppen dag, är handlingen i vissa hänseenden även rättfärdig, ehuru det kan finnas de vilka ha intresse av att göra handlingen till brottslig och som enligt gällande strafflag och ur speciell juristsynpunkt även stämplas som sådan. Man kan bli brottslig för det människor äro gemena, men även för det att samhället självt är brottsligt.

En finsk ädling sköt ner ett ryskt vilddjur till människa; det var mänskligt sett en rättfärdig handling, ehuru enligt juristspråket ett politiskt brott. Folkplågaren Bobrikoff, icke Schauman, var den egentligen brottslige, ty det var han som framkallade brottet genom sin långt drivna provokation. Provokatörer, dessa officiella, hemliga agenter och kapitalets skurkar, vilka driva andra till brott, äro även brottslingar, även om de inte skulle drabbas av strafflagen, till och med de skändligaste förbrytare som tänkas

kan och som vår tids samhällsförhållanden givit upphov till, ty över deras handlingar ligger ingenting försonande, ingenting förlåtligt, ingenting som förklarar deras handlingssätt annat än som det gemenaste bovstreck.

Som exempel på samhällets egen brottslighet vill jag anföra ett par belysande fall:

En förtvivlad moder tillägnar sig ett stycke kött för att stilla sina kvidande barns hunger. I sin förtvivlan begär hon sålunda sitt första så kallade brott; och hon får fängelse. Efter utståndet straff börjar hon på nytt sitt strävsamma och försakande liv samt åtnjuter alla människors aktning för sin utmärkta vandel. Hon dömdes som brottsling, ehuru samhället — icke hon — var den egentligen brottslige. Hon var allenast ett offer för det samhälle hon måste leva i. Hade samhället berett henne tillfälle till arbete, hade hon aldrig begått strafflagsbrottet.

Två gossar, söner till en lantarbetare, voro arbetslösa och kunde trots alla ansträngningar inte få ens den obetydligaste arbetsförtjänst. De bryta då upp från sin hemort och bege sig till en avlägsen stad för att söka arbete. Utan mat och utan tak över huvudet — natten hade de tillbrakt bakom en häck — komma de till en lantgård. Genom fönstret se de mat på bordet; de öppna fönstret, tillgripa en karott med mat i som de springa bort med och några steg från gården sluka de dess innehåll, utsvultna som de voro. Några timmar senare äro de häktade; och de dömdes till 6 månaders fängelse. När de kommo ut igen, fingo de av välvilliga människor reshjälp till Kanada, varest de skapade sig en god framtid genom det arbete som hade förvägrats dem i deras hemland och som fängelset även till en del gjort det omöjligt för dem att få. Även här var samhället, inte gossarna, den brottslige. Hade de stannat hemma, hade de kanske på nytt tvingats till återfall, i brott, blivit återigen inspärrade; och en vacker dag hade samhället gjort de båda tillfällighetsförbrytarna till, vad man plägar benämna, vaneförbrytare.

Jurister och advokater må ha sina meningar om rätt och orätt, om brott och inte brott. Men vi andra äro även i vår fulla medborgerliga rätt att säga vad vi tänka om samma saker. Jag instämmer med Beccaria (uttalas Bekkaria med tonvikt på i), den italienska markis som för 150 år sedan åstadkom en omvälvning i de då härskande blodtörstiga föreställningarna om straffet som skräckmedel: "Lyckligt det folk, hos vilket lagarnas kännedom inte anses som vetenskap". Därmed ville han säga att lagarna skola vara så att folk begriper dem och inser att det finns förnuft i dem utan stöd och hjälp av advokater och allskonns juridiska hårklyverier.

- att riksdagens socialdemokratiska partigrupp gör allt vad i dess makt står att få amnestikravet framfört i riksdagen, eventuellt en riksdagsskrivelse avlåten till k. m:t med anhållan om amnestibenådning för de tre unga männen;
- att arbetarpressen av alla kulörer ägnar amnestikravet all vederbörlig uppmärksamhet och att den ger opinionsrörelsen sitt bistånd;
- att, om masspetitionen till konungen om de unga männens frigivning lämnas utan avseende, amnestikravet på nytt upptages till behandling av fackföreningsorganisationer, kommuner, klubbar och ungdomsförbund, Verdandiloger och organisationer i övrigt som inse det berättigade i amnestikravets förvärkligande;
- att sålunda förberedd en konferens av ombud för landets samtliga socialistiska arbetarorganisationer sammankallas exempelvis av Stockholms Amaltheakommitté till Överläggning om amnestikravets lösning samt
- att amnestikravet på de nu nämnda olika stadierna må få en så rask och beslutsam behandling att de unga männens frigivning kan få motses inom år och dag.

Under en diskussion å mötet i Tomelilla den 4 april framkom förslag om att under hänvisning till momentet i resolutionen angående sakens upptagande i riksdagen även tillstålla å mötets vägnar ordföranden för den socialdemokratiska riksdagsgruppen en särskild skrivelse om att mötet önskade dess riksdagsbehandling och såvitt möjligt en riksdagsskrivelse avlåten till regeringen med anhållan om amnestibenådning för Amaltheamännen. Förslaget antogs och har antagits även å andra möten, varest jag hade tillfälle att omnämna ifrågavarande förslag i Tomelilla.

dess avskaffande. Beccarias paroll löd: förminskning av alla och avskaffande av vissa straff. Sedan har en straffrättsskola uppstått, nämligen Ferris positiva skola, vars paroll lyder: brottens förminskning medelst en rad preventivåtgärder. Genom vissa åtgärder av politisk, ekonomisk och pedagogisk natur skulle man söka förekomma brott. Dessa åtgärder skulle sammanföras i en särskild lag, i en s. k. preventivlag, codex praeventivus, som skulle vara ämnad att göra, om icke helt och hållet så likväl till större delen en strafflag överflödigt.

Framtidens rättsuppfattning vet icke av några straff alls. Som dess paroll skulle man kunna anföra Nils Herman Quidings nästan profetiska ord: straff är onatur. Den dag skall komma, när även det skall varda erkänt. Men hur snart?

Det beror på det så kallade allmänna rättsmedvetandet, som man dyrkar nästan som en fetisch, men som efter mitt förmenande vanligen är mycket sovande, förslöat av vana, slentrian och historiska traditioner.

Våra tre Amaltheamäns öde borde vara ägnat att ge det allmänna rättsmedvetandet en ny riktning, skapa fram ett nytt rättsmedvetande hos Sverges arbetarklass.

Det strafflidande de unga männen nu utstå skulle då inte ha varit helt och hållet förfelat.

Bilaga.

På samtliga möten, vareist föredraget hållits, har följande resolution enhälligt blivit antagen:

- Att genom Amaltheakommittéerna i landets olika delar agitationen för de tre unga Amaltheamännens frigivning fortfarande bedrivs med all erforderlig kraft;
- att män och kvinnor uppmanas mangrannt skriva sina namn på amnestilistorna, så att vi kunna återopa oss på en stor och stark folkopinion;
- att amnestikravet föres på tal vid allmänna möten och sammankomster, lika väl vid fackföreningsmöten som vid politiska möten, vid kommunmöten som vid klubbmöten, vid distriktsmöten som vid valmöten, samt om möjligt kombineras samman med resolutionsuttalanden som vid ifrågakommande möten kunna ifrågakomma;

En svensk jurist, framlidne rådmannen i Malmö Nils Herman Quiding hade icke mer respekt för rättsvetenskapen än att han likställde den med astrologi och prästernas lära, teologin. "Männe icke", frågar han, "teologin och jurisprudenten äro vetenskaper som en gång skola betraktas på samma sätt som vi nu betrakta astrologin". Man har ännu i dag nästan samma vidskepliga undran för lagkunskapen som man förut haft för prästernas lära teologin. Teologen rör sig med idel abstrakta begrepp som äro hans ensamma egendom som ingen vågar vidröra för dess mysteriers skull. Rättsvetenskapen står teologin mycket nära och är som den full av spetsfundigheter och som omger sig liksom prästläran med en nimbus som håller folk på avstånd, dock mer av fruktan än av vördnad. Juridiken skall inte vara någon sluten hemlighetsfull bok för människor i allmänhet utan tvärtom ligga i en sådan öppen dag för varje medborgare att de själva kunna förbehålla sig rätt att hysa sin egen mening om rättsfrågorna lika väl som rätt till kontroll över juristers och advokaters tillvägagående. Rätten är till icke för juristerna utan för folk i allmänhet; lagkunskapen skall därför vara så att folk kan förstå den och pröva dess halt.⁽¹⁾

Arbetarklassen och dess talemän gör därför säkerligen orätt i att inte ta rättsväsendet under sin behandling och underkasta det en principiell, systematisk kritik, att inte sätta sig in i de allmänna rättsfrågorna och i de principer som ligga till grund för en gällande rättsuppfattning. Ett samhälles rättsordning och ekonomi stå till varandra i intimaste växelverkan, så att man skulle kunna förlikna dem med två sammanvuxna tvillingar. Är rättsordningen skev och bakvänd, så kan man vara alldeles säker om att samhällsekonomin i 99 fall av hundra även är det, produktionstekniken må vara huru fulländad som helst. Arbetarklassens intresse för rättsfrågorna skall icke inskränka sig till det ena eller det andra lilla reformyrkandet. Reformen som ingenting reformera äro inga reformer. Man kommer ingenstans med att blott yrka på kostnadsfri rättshjälp, försvarsadvokater, tillsätta av stat och kommun, och mera sådant, under det att rättsinstitutionerna själva: lagväsendet, domstols- och rättegångsväsendet, få förbli som de varit.

⁽¹⁾ En annars så fördomsfri man som Knut Wicksell, vilken själv avlagt de juridiska examina för sin professur i Lund, är ändock så bunden av det gängse juridiska föreställningssättet att han i sin broschyr om "Nåd och amnesti" avsäger sig alla anspråk på "någon högre grad av juridisk sakkunskap". Han och alla de, vilka tro på juridikens mysterier, borde studera Quiding och andra jurister, vilka, ehuru själva sakkunniga, icke hysa samma respekt för den juridiska yrkeslärdomen. Det har icke utan fog sagts att domarämbetet är den enda myndighet numera som undandrar sig all kontroll.

Föreställningarna om brott och straff ha undergått många förvandlingar. Man har i våra dagar kommit så pass långt i humanitet att straff som medel till brottens bekämpande allvarligen blivit ifrågasatt. I alla händelser betraktar man dem icke längre som något universalmedel mot de samhällssjukdomar som kallas brott. Avancerade facklärde tro ej mera på straffet som avskräckningsmedel mot brott, ty brotten ha varit lika talrika och talrikare även då tortyr var som mäst i bruk. De tro ej håller längre på straff som moraliskt förbättrings- och uppfostringsmedel — återfallen i brott ha fängelserna i sanning inte kunnat minska. Och något absurdare kan väl håller inte tänkas än att låta folk tro att fängelserna äro ägnade till att uppfostra, förbättra och t. o. m. utveckla sina beklagensvärda invånare. Den s. k. oförbättrlige förbrytaren kan straffängelset inte moraliskt förbättra; han är ju oförbättrlig och straffet då komplett ändamålslost. Den s. k. ångerfulle fången har genom sin ånger bättrat sig som skulle vara straffets ändamål.

Men varför då straff? Och hur gör man? Man kan låta honom få sitta inspärrad i fängelset på livstid, endast och allenast därför att en strafflagsparagraf dömt honom till livstidsstraffet. Men till vad och för vem tjänar då bättringen? För ett kommande liv hinsidan graven, kanske? För fångvärdens styrande herrar? För samhället? Men vad har samhället för gott av hans bättring, där han sitter inspärrad i ett livslångt fängelse?

De från gamla testamentet hämtade vedergällningsteorierna, enligt vilka ont skall vedergällas med ont, ha förlorat allt flera av sina anhängare. Själva Königsbergfilosofen Immanuel Kants auktoritet har inte kunnat rädda folk från avfall från vedergällningsläran, hur man än sökt omge den med ett filosofiskt skimmer.

Det är endast ur det sociala självförsvarets synpunkt som man ännu låter nutidens frihetsstraff äga giltighet. Men straffen ha då i själva verket till väsentlig del förlorat sin karaktär av straff. Man isolerar brottslingen för det han är farlig för individ och samhälle, liksom man av samma skäl isolerar en sinnessjuk människa som uppträder vilt och gör skada utan att man däri kan finna ringaste förnuft. Man fråntar honom hans frihet, men man straffar honom inte. Icke straffängelser utan isoleringsanstalter är vad samhället då möjligen kan behöva.

Straffet är, säga våra moderna kriminalister, varken det enda eller det viktigaste, det bästa eller det nyttigaste medel till bekämpande av brotten. Sålunda säger en facklörd, som är både justitieråd och juris professor vid

nare eller den 10 april tillsattes i Stockholm å ett gemensamt möte med styrelserna för huvudstadens arbetarorganisationer en Amalthea-kommitté. Dessförinnan hade prof. Knut Wicksell redan under 1912 hållit i Malmö, Kävlinge m. fl. platser i Skåne föredrag om nåd och amnesti. Det börjar alltså lida på tiden att saken får sin lösning i ena eller andra avseendet.

Anton Nilssons dröm vill jag därför hoppas nu snart må bli förverkligad. Han skrev medan han satt å Karlskrona fängelse, innan han alltså överflyttats till Långholmen, till sin vän Axel Holmström: "En natt drömde jag en märklig dröm. Jag drömde nämligen att arbetarorganisationerna satte en gräns för vår fångenskap. Måtte denna dröm bli verklighet, så att jag och mina två kamrater åter må komma ut i det fria".

Den opinionsrörelse som nu pågår för våra tre Amaltheamäns frigivning borde i själva verket få utveckla sig till en opinionsrörelse mot hela vårt straffväsende. De straff som nu användas äro en sista rest av tusenårig tortyr, mildrad genom tiderna men som alltjämt eger bestånd, den må ges vilka vackra och klingande namn som helst.

För omkring 160 år sedan gjorde den franska rättvisan sig skyldig till ett s. k. justismord, vilket bragte Italiens och Frankrikes lärda och filosofiska värld i uppror. Beccaria skrev med anledning därav sin världsberömda bok om brott och straff, som bland en mängd andra språk även översatts till svenskan. Och Voltaire, den bekante franske upplysningsfilosofen, undrade i anledning av detta justismord huruvida inte den bästa av all lagstiftning ändå vore att icke alls ha några lagar utan låta dessa ersättas med de styrandes samvete och sunda förstånd. Men då skola de styrande också ha samvete och förstånd, vilket icke alltid är fallet! Offret för justismordet var en större köpman, som oskyldig dömdes till döden medelst rådbräkning; och skulle han dessförinnan även undergå tortyr.

Kring den till döds torterade oskyldiga mannens namn växte upp en opinionsrörelse mot de över all beskrivning grymma kropps- och livsstraff, vilka då voro lika vanliga som våra dagars frihetsstraff: fängelse och tukthus. Beccarias ovannämnda bok, som bekämpade dödsstraffet tortyren, stymningsstraffen, ärelöshetsstraffen o. s. v., bildade epok i den då gällande bloddrypande strafflagstiftningens historia i alla land, även i Sverige. Det nu gängse och flitigt begagnade talet om strafflagstiftningens humanisering förskriver sig från denna tid. I stället för strafflagstiftningens humanisering borde vi ha kommit så långt att vi på allvar kunde tala om

de under lagarna. Att på förhand bestämma deras handlingssätt eller låta så kallade övervakningsmyndigheter föreskriva dem villkor som gå över deras befogenhet ingår icke i begreppet amnesti.

De mindre fördomsfulla bland jurister — jurister äro alltid fördomsfulla och de som inte är det äro i själva verket inga jurister! — vilka skrivit över benådningsrätten, betona med en viss skärpa att amnesti och benådning överhuvud taget icke skall betraktas som något ynnestbevis utan som en akt av högre rättvisa, som en utjämning av lagen sådan den bör vara men sådan den icke är på grund av dess ofullkomlighet, antingen denna så kallade ofullkomlighet består i dess oändamålsenlighet eller i dess uppenbara partiskhet.

Det skulle enligt en del tidningsorgan vara en skam, ja t. o. m. en skändlighet att värka för de unga männens frigivning. Man skulle därmed taga det sociala brottet och mordet i försvar; de unga männen framställas som martyrer för en stor och rättvis sak och såmedelst skulle man tvätta dem rena som lam och göra dem vita som snö, såsom tidningsfrasen lyder. De unga männen behöva varken tvättas rena eller göras till martyrer, ty martyrer ha de varit alltifrån den stund domen föll över dem. Man försvarar inte håller det sociala brottet genom att arbeta för våra tre Amaltheamän mer än det s. k. politiska brottet, om vars förövare den kände italienske kriminalisten Lombroso yttrat att han under vissa förhållanden kan vara det mänskliga framstegets sanna förkämpe. Lombroso underförstod här den ideelle politiske förbrytaren, han som begår ett politiskt brott av omisskännliga ideella skäl och bevekelsegrunder. För övrigt ha, om ock undantagsvis, både militära och politiska amnestier blivit utfärdade i vårt land, så det är inte för mycket begärt att fordra en social amnesti för våra tre Amaltheamän.

Är det en skam att värka för de unga männens frigivning, så vill jag för min del svara att det vore en ännu större skam att lägga armarna i kors och ingenting göra för de unga männen, vilka begingo sin handling som reaktion mot ett av militär och polis omgärdat övermäktigt arbetsgivarevälde, som hänsynslöst undertryckte kämpande arbetare; arbetare vilka kämpade för en smula bättre levnadsvillkor.

Opinionsrörelsen för våra tre Amaltheamän har nu pågått över ett år. Den 28 januari 1913 utgav den syndikalistiska centralorganisationen sitt manifest till Sverges fackligt organiserade arbetare, ett par månader se-

ett utländskt, tyskt universitet, von Liszt, att straffet är icke det enda medlet till brottets bekämpande utan blott ett av dessa medel och långt ifrån det viktigaste. En annan i det sociala tänkandet betydligt mer avancerad kriminalist Enrico Ferri, den bekante förre ledaren av Italiens arbetarparti, själv professor i straffrätt och upphovsman till en ny straffrättsskola, vill visserligen icke avskaffa alla straff, men säger han: Jag bekämpar den gamla fördomen att tro det straffen äro de bästa och de nyttigaste botemedlen mot brottsligheten. En del nu använda straff skola bibehållas, menar han, men de betraktas av honom som en nödfallsutväg, som ett medel som måste tillgripas i sista hand.

Brottet är enligt Ferri och enligt nutida kriminalister en social företeelse, som skall bedömas socialt, icke uteslutande juridiskt, d. v. s. icke efter några juridiska spetsfundigheter, efter mer eller mindre abstrakta och ovärkliga teorier, sådana dessa ta sig uttryck i de så kallade straffteorierna: om straffet som avskräckningsmedel, om straffet som förbättringsmedel, om straffet som vedergällningsmedel — straffteorier, vilka ömsat skinn alltefter de kommit i konflikt med verkligheten och med människors oförmåga förstånd.

Bland de modärna kriminalisterna, det vill säga facklärde, vilka ägna brottet sitt studium, har uppstått en allt starkare misstro till, ett allt starkare tvivel på nyttan av de nu begagnade straffmedlen, i all synnerhet de s. k. frihetsstraffen eller människors inspärrande i fängelseceller — tidigare talade man om fängelsehålor och källarvalv. De fylla inte sitt ändamål som botemedel mot brottet som ett samhällsont, vilket ändamålet nu må hetas vara. Varest man bland de mer framskridna kriminalisterna ännu talar om fängelser, yrkar man i alla händelser på fängelseväsendets fullständiga omläggning, framför allt nedrivandet av cellfängelserna, fångarnas årslånga inspärrande i celler karaktäriseras helt enkelt som en stilla, lömsk tortyr. De nutida cellfängelserna ha benämnts "gravar för levande varelser dem samhället utstött ur sitt sköte". En fullständig isolering i cellen en följd av år utan avbrott är ett liv kanske värre än själva döden. Denna eländiga tillvaro, som en fri människa inte kan tänka på utan rysning, har man t. o. m. velat utsträcka till 10 år och däröver. I enlighet med denna en italiensk justitieministers dom över såväl det livslånga som det mångåriga cellstraffet stämplade Ferri, vilken i alla händelser icke är någon sentimental filantrop, cellfängelsesystemet som en människoandens förirring i det 19:e århundradet samt som en av århundradets vidunderligheter. Cellsystemet har lidit fullständigt skeppsbrott, säger han, samt visat sig alldeles odugligt att vara samhället till skydd.

Cellfängelserna äro försoffnings-, demoraliserings- och förslöingsanstalter men visst inte några förbättringsanstalter — de fängelsestraffades återfall i brott nedslår varje invändning däremot. Och märkas bör att cellfängelserna ha haft till upphovsmän religiöst och pietistiskt folk. Det är även pietister och religiösa, vilka än i dag äro cellfängelsernas ivrigaste försvarare. Utgången från det pietistiska England, omfattades cellfängelsesystemet nästan med vurm av kväkarna i Amerika, vilka också kanske böra tillräknas den största äran av att cellfängelserna fått en sådan spridning att de nu finnas uppförda överallt i den civiliserade världen. Vårt land välsignades därmed, sedan de varit i användning flera årtionden i Amerika och i en del europeiska stater, i början av 1840-talet, då de då befintliga fängelserna började inredas och ombyggas till cellfängelser.

Fångens självbeträktelser, ruelse, själsmarter och umgänge med Gud i den ensamma kvava cellen skulle enligt kväkarnas lära göra honom till en god och dygdig människa, sutte han även till dödar i denna underbart uppfostrande och förädlade cell utan att hans dygd fått komma samhället till ringaste nytta. Värkligheten talar dess värre ett annat allvarigare, begripligare och mer drastiskt språk än vad kväkarna och deras avkomma ha fantiserat om beträffande cellfängelserna som förbättrings- och uppfostringsanstalter.

Man har ännu inte tagit steget fullt ut och frågat sig huruvida något slags straff alls bör förekomma. I ett halvt århundrade hade lärde, säger Nils Herman Quiding för snart ett halvsekel sedan, sysselsatt sig med frågan om de plågsamma straffens behörighet utan att på ringaste vis ana den som borde föregå, nämligen om något slags straff är behörigt.

Nu är det väl att märka att med straffens slopande komma varken brotten eller brottsligheten att bli helt skaffade ur världen. Brott och brottslighet skola förekomma även utan straffrätt, fast till en försvinnande bråkdel mot nu med alla de tusen anledningar därtill som nu finnas, liksom brott och brottslighet finnas och ha en frodig jordmån i dessa straffrättens och straffjustisens förlovade tider. Nu allmänna, skola de allt mer avta och bli allt sällsyntare. Hela kategorier av brott skola helt och hållet försvinna.

Av alla brott äro de så kallade religionsbrotten väl de besynnerligaste, på samma gång de visa huru hrr jurister kunna konstruera brott, när man går efter så kallade rättsidéer. En del av religionsbrotten ansågs i vår äldre rätt innefatta en kränkning av det högsta väsendet, vars vrede och hämd kunde användas från land och rike endast därigenom att dessa brott blevo strängt och grymt bestraffade. Så kom en tid då den härskande tros-läran ansågs vara ett nödvändigt stöd för upprätthållandet av statsordning-

Det är underklassen som hårdast drabbas av straffen och deras värkingar. Det är därför även underklassen som framför allt bör arbeta på deras avskaffande.

Amnesti är ett medel för dagen till rättelse av förfelade lagar. Att ropa på en amnesti, så att det både hörs och syns, kan vara en bjudande plikt. En sådan bjudande plikt föreligger här gent emot de tre unga Amaltheamännen Rosberg, Nilsson och Stern. De lida straff för en folkklass som tillika är industrisamhällets grundval; en folkklass, vars uppgift bör vara att ge samhället sitt arbete, men vars uppgift inte borde vara att arbeta för enskildas och enskilda klassers personliga, mer eller mindre snikna intressen. Till en hundratusenhövd folkvilja är det ävenledes en konungs plikt att lyssna eller den som innehar funktionen att benåda. Benådning här är detsamma som att öva rättvisa, att tillrättställa en dom, som aldrig bort förekomma. Ungdom skall inte behandlas som förhårdade brottslingar.

Amnesti ges naturligtvis icke utan anledning. Men är det icke anledning nog att en hel folkklass framträder som målsman och gör framställning om amnesti. Man har sökt framställa amnestikravet medelst en masspetition som en tiggarsväg som arbetarklassen skulle ha beträtt. Men denna uppfattning får nog skrivas på en bristande kännedom om vad amnesti egentligen innebär. Ingen har tänkt på att tigga om nåd för de unga männen. Men då det är statsöverhuvudet eller kungen som ensam beviljar amnesti, låt vara i statsrådet, så måste man på något sätt träffa honom och därför har masspetitionen som uttryck för en folkvilja sin stora betydelse som påtrycknings-, men också endast som påtryckningsmedel. En eventuell riksdagsskrivelse med hemställan om de unga männens frigivning eger helt visst samma betydelse som påtryckningsmedel, man må för övrigt inta vilken ståndpunkt som helst till parlamentarismen. En dylik skrivelses avlåtande vore ingen lagstiftningsfråga i vanlig mening. En dylik skrivelse har förr en gång avlåtits, nämligen 1765 under Adolf Fredriks regering, så att sittande riksdag kan, om den vill, åberopa sig på ett historiskt stöd för en ifrågasatt hemställan om amnestibenådning för de unga männen.

Amnesti ges alltid utan några som helst förbehåll. I och med amnestins beviljande äro de amnestibenådade fri, fullständigt fri, befriade från alla efterräkningar, dem avfordrade löften och villkor. I Carl Johans amnestikungörelse för politiska förbrytare av år 1834 heter det även att alla som amnestin angick, hade "hörsamlingen" att ställa sig den till efterrättelse. Det ankommer på de amnestibenådade själva huru de efter frigivningen göra och låta. De äro likställda med alla andra fria medborgare och stå som

skåras över en kam och dömas efter stereotypa strafflagsparagrafer. Vane-förbrytaren som begår mord gör det under helt andra förhållanden än lidelseförbrytaren som av en tillfällighet bringar en människa om livet. Det behöver inte ligga något ont i det, vara avsiktligt, beräknat, åsyfta egna enskilda fördelar, mordet må i och för sig vara hur beklagligt, hur sorgligt som helst.

Men det är det som juridiken icke vill förstå, prästen icke kan begripa och fängvårds mannen aldrig vill medge. Straffet är en kvarleva från våldsmaktens mörka tider och som i vår tid återspeglas mäst i strafflagen för krigsmakten, varande denna ännu mera grym och barbarisk än den allmänna strafflagen.

Amaltheasaken har blivit en hela arbetarklassens angelägenhet. De tre unga männen lida straff för den klass som de bringat sitt offer. Under uppsatsande förhållanden begingo de sin handling utan avsikt att skada och som det naturligtvis låg i statens intresse att beivra. Som jag varken är staten i egen person, man i staten eller eljest någon dess representant, måste jag med ogillande se den hårda dom som övergått de unga männen. De stodo under trycket av en tvångsföreställning: Något måste göras att få de engelska sträjbrytarna att fara tillbaka till sitt land igen och låta svenskarna sköta sina egna angelägenheter. De tre Amaltheamännen ställa nu sitt hopp till sin egen klass' göranden. Såsom jag nu ser frågan, ter den sig för mig som en arbetarklassens principfråga. Fattigdom, hunger och nöd bestraffas, arbetslöshet bestraffas, en hel folkklass' strävan att komma till en trygg och värdig existens är brott. Det borde icke få vara så. Jag upprepar Quidings här förut anförda ord, han som även kallade sig Nils Nilsson arbetskarl: Lagöverträdelse och brott äro yttringar av föråldrade oändamålsenliga lagar och av missriktade samhällsförhållanden.

Benådningsrätten borde i själva verket få komma till ymnigt bruk mot förhatliga klasslagar och oförnuftiga domar, tills vi få bättre eller helst inga strafflagar. Men det vore måhända en för orimlig begäran, ty det skulle ställa det nuvarande samhället på huvudet, hota lagens bestånd och ingen kung finns heller numer som eger så stor personlig makt att han skulle kunna utöva benådningsrätten oinskränkt. Men att fordra andra medel än strafflidanden till brotts bekämpande är däremot ingen orimlig allmän fordran. Ty sådana medel finnas att tillgå och kunna när som helst komma till användning.

en. Övergång från statskyrkan till andra trossamfund eller utspridande av från denna avvikande läror betraktades därför som ett attentat mot den statsliga ordningen. Sen kom en tid då som religionsbrott betecknades sådana handlingar, vilka innebära en avsiktlig kränkning av andras religiösa övertygelse och känsla. Numera får man ha vilken trosbekännelse som helst likvisst under ett villkor, nämligen att de av staten tolereras. Staten ser icke mer i angreppet mot den religiösa tron ett brott direkt riktat mot sig själv. Källorna till religionsbrott bli allt färre; och en vacker dag ha vi inga religionsbrott och straff för religionsbrott.

Egendomsbrott är en annan kategori av brott. Deras huvudtyp är tjuvnadsbrottet med alla dess underarter. Dessa brott ha en gång bestraffats oändligt mycket grymmare än dråp och mord. Angrepp på egendom, på enskildas egendom, tjuvnad, bestraffades med livets förlust, under det att dråp och mord fick umgällas och försonas med böter. Egendomsbrotten äro helt och hållet sammanvuxna med den nu gällande privata eganderätten. Genom den privata eganderätten hindras massan av människor att bli egendomsägare. När anledningen till dessa brott bragts ur världen genom införandet av en ny egendomsrätt, som vi kunna kalla kollektivegendom, skall det då håller inte finnas några tjuvnadsbrott: inga tjuvar, rånare, förfalskare och förskingrare. Ty vad och vem skola de bestjåla och råna? Sig själva och den egendom som de ha gemensamt med andra?

Forskare på det kriminella området använda numera ogärna termer som straff och bestraffning. I stället för straff använda de helst ordet försvär; och i stället för bestraffning talar man nu helst om "social reaktion" mot brottet som en anti-social handling. Individ och samhälle reser sig, försvarar sig mot ogärningsmän, om de utsättas för fara. Man vill icke bestraffa dem; man vill endast skydda sig mot dem, men alls icke för det att juridiken och de heliga rättsprinciperna händelsevis råkar komma i fara.

En stor förändring i rättsuppfattningen om brott och straff har inträtt sedan kriminalisterna börjat sätta sig in i brottslingens såväl kroppsliga som själsliga beskaffenhet. I stället för att som hrr jurister i långa tider gjort sysselsätta sig med brottet som sådant under totalt förgätande av brottslingen, som väl i första rummet borde studeras, ha den nya skolans kriminalister på allvar sökt tränga in i brottslingens sinnesbeskaffenhet och i de förhållanden varunder han begår sina handlingar.

Brottsligheten har till sitt ursprung en eller flera orsaker som samvärka. Utan att man förstår eller sätter sig in i dessa orsaker, skall man håller aldrig rättvist kunna bedöma och förstå en brottsling, lika litet som brottsens natur och väsen. Brottslingen betraktas numera för det mästa som en abnorm individ, under det att den tidigare halvt religiösa, halvt filosofiska åskådningen betraktar honom som en normal, fullt tillräknelig individ med egen fri vilja och därför sedligt ansvarig för sina handlingar. Man såg förr i brottingen en syndare som måste tuktas. Nu bedömes brottslingen, när han begår sin antisociala, från det normala avvikande handling såsom stående under en orsakslag. Denna lag kan uttryckas mycket enkelt: Sådanne orsaken är, sådan är värkan. Man begår inte abnorma handlingar av fri sedlig vilja, men väl kunna de begås under trycket av svåra inre och yttre förhållanden, av rubbningar i känsla och vilja, av sinnesförvirring, under inflytande av orättvis eller annars grym och hård behandling. Denna abnormitet till kropp och själ kan vara medfödd och beständig, men den kan ock vara, väl att märka, förvärvad eller hastigt övergående.

Man begår brott av överilning, vrede, upphetsning. Man kan begå brott för det man är i nöd, för det man hungrar och fryser, för det att man kastats ut i världen och lämnats i himmelsskriande vanvård. Men man kan — isynnerhet i våra dagar — även begå brott av obehärskad vinnings- och njutningslystnad. Kriminaldåren begår brott: mördar, bränner och förstör. Brottslingen, som icke är dåre i vanlig mening, begår ävenledes mord och mordbrand under abnorms inflytanden eller på grund av sjukliga böjelser och drifter.

Och nog är det en konstig uppfattning denna att utbrott skola bestraffas, vilka härleda sig t. ex. från sinnessjukdomar eller annars rubbningar i människokroppens normala förrättringar, antingen de bero på abnormitet i hjärnan, i känslan eller i viljan. Sådana brott äro sannerligen icke ägnade för bestraffningar och ändå bestraffas de icke för det de äro i och för sig farliga utan för det att man händelsevis omfattar en rättsteori; en rättsteori t. ex. om en fri vilja, som i dylika fall faktiskt icke existerar eller kan existera. Men under vissa omständigheter och i vissa fall kan det vara en nödvändighet att göra sig fri från, avsöndra för alltid eller för en viss tid individer som hota t. ex. ens liv och samhällets högsta livsintressen. Men det är något helt annat än att ställa till vidlyftiga straffprocedurer för en rättsprincips skull, en rättsprincip som man kanske i morgon slänger för det att man insett hur dum och barock och ovärdig den var.

Nej, en förbrytare är förbrytare antingen därför att han är behäftad med nedärvda eller förvärvade dåliga egenskaper;

handlingen vara så dålig som man säger, då det var av offrande för andra? Kan en dålig människa offra sig för andra? Han gör sig och andra vidare den frågan: Var handlingen god eller var den dålig? Var den god, hur kunde man då döma honom till döden? Var den dålig, hur kunde den ha ett gott motiv?

Jag måste för min del beundra denna Rosbergs fina, skarpa och känsliga psykologi; en psykologi som ställer honom högt över hans domare, både de människor som dömde honom i allmänhet och de domare, vilka hade att följa lagens bokstav, den lagens bokstav som hrr lagstiftare lagt på deras läppar.

Lidelseförbrytaren kan göra ont, ingen förnekar det, men det onda han gör antingen individen eller samhället är av tillfällig natur och som han fördenskull vanligen inte gör om, för såvitt han icke därtill blir på nytt pressad av omständigheternas makt. För övrigt skola vi inte glömma att en tillfällighets- och lidelseförbrytare inte behöver vara en sämre karaktär än folk är mäst, fast han begått brott enligt strafflagen; hans egoism behöver, säger den modärna kriminalisten, icke vara starkare hos honom än hos andra. Brottsliga böjelser lura i varje människas bröst. Möjligheter till förbrytelser finns hos var människa, alla behärskas vi av begär, drifter och onda böjelser — vi behöva blott titta i tidningarnas världskronika för att bli på det klara därmed. Prästen och miljonären begå brott, till och med de rysansvärdaste brott, lika väl som samhällets på allt timligt gott vanlottade barn. De människor som kalla sig kristna böra håller inte alldeles förneka den hos människan inneboende brottsligheten, när det gäller armodets barn, ty deras lära lär ju att sedan synden kommit i världen är mänskligheten i själva varket intet annat än en samling av brottslingar, visserligen icke uppenbara brottslingar, men brottslingar i djupet av sin själ.

Det är endast gynnsamma omständigheter som gör att människans dolda onda böjelser icke slå ut. Skyddad av en lycklig omgivning, god uppfostran, rikedom och mera sådant begår den gynnade icke brott enligt strafflagen, men som han kanske skulle begå, om han omgavs av nöd och elände och fattigdom, saknade människors aktning, en vårdad uppfostran o. s. v. Fattigdomens brott kan man förstå och även sympatisera med, men rikedomens brott borde väcka människors avsky, men vanligen är det tvärtom.

Lidelseförbrytaren och tillfällighetsförbrytaren ska naturligtvis ha en annan behandling än vaneförbrytaren och den oförbättrlige eller födde förbrytaren; dessa en annan behandling än kriminaldåren, alla skola icke

att fängelset gjort fången ångerfull. Men det är en alldeles falsk slutsats, säger Ferri, vilken helt visst varit en mycket bättre människobedömare än präster och fängvårdsmän i allmänhet.

Rosberg ångrade icke den handling, för vilken han dömdes till döden. Men såsom han sade domaren, då han tillfrågades huruvida han ångrade attentatet han visserligen inte gjorde det men: jag tyckte det var synd om engelsmännen, ty vi ämnade ej döda eller såra någon, vi ville endast skrämma dem ur landet.

Det var en god människas svar på en av domaren framställd juridiskt snärjande fråga. Sådan är den gällande juridiska rättsuppfattningen att om Rosberg hade sagt att han hade ångrat sig skulle detta ha kunnat betraktas vid domens fällande som en förmildrande omständighet. Fängelsedirektören skall även ha sagt till Rosberg: Men Rosberg skulle ha sagt att Rosberg ångrade sig, så hade det blivit protokollfört. Här går den gamla falska föreställningen om fängelset och straffet som förbättringsmedel igen liksom i hela den gällande rättsuppfattningen att betrakta brottslingen som en syndare den sig ångrar och omvänder, men som på grund därav aldrig blir annat än en syndare som hycklar, han må bedyra hur mycket som hälst sin ånger. Rosberg svarade: Huru skall jag kunna säga att jag ångrar mig, då jag ej gör det, Han var, när han avgav detta svar helt säkert en mycket bättre människa än den ångerfulla syndaren som hycklar fram sitt svar om ånger. Det förelåg i själva verket ingen anledning för de unga männen att göra ånger. Att de ångrade den vändning saken fick genom förlusten av ett liv och några sårade är en sak för sig och som visar att de hade hjärta i kroppen. Att tala om de unga männen som förvildade ungdomar står i fullständigaste motsägelse till alla kända fakta. De tre Amaltheamännens historia är en historia om hur för övrigt av naturen bra människor kunna bli eller göras till lidelse- och tillfällighetsförbrytare.

Algot Rosberg, vilken säkerligen aldrig läst några juridiska böcker, har tack vare sin begåvning och naturliga intelligens på ett synnerligen psykologiskt intressant sätt i brev skildrat hur han kom att begå sin handling.

Han säger att han gick utan arbete och så utbröt det sociala kriget. Han såg striden och dess verkningar och, som han säger, hans själ kvaldes. Kom så de utländska legoknektarna, sträjkbrytarna. Då sjöd blodet hos honom, det var sista droppen i bägaren, droppen som kom den att rinna över. Ingen tänkte på att det var en psykologisk nödvändighet som drev den svältfödde proletären till handling. Ingen tänkte på att det var ett gott och ädelt motiv som låg till grund för hans handling och att han utförde den helt och hållet för andra utan ringaste egen fördel. Kan då, frågar han,

eller också därför att hans omgivning gör honom faktiskt till brottsling;

eller också därför att han är fysiskt eller andligt sjuk eller så upprörd av vad han ser att han förlorar behärsningen över sig själv.

Brottslingen är en produkt av det dubbla tvingande inflytandet av hans kroppskonstitution och den omgivning vari han lever, alltså i det samhälle han lever i och i den natur han är omgiven av.

Människor begå icke brott i kraft av något så hemlighetsfullt och mysteriöst som deras fria vilja, utan de begå brott, emedan de stå under omständigheternas tvångsmakt, antingen denna tvångsmakt är att söka i deras kropps- och själskonstitution, i deras anlag, böjelser, drifter, bristande moralisk motståndskraft, eller i den omgivande sociala och fysiska miljön, i samhällsförhållandena, i lagar och författningar. Lagöverträdelser och brott äro, säger en svensk jurist Nils Herman Quiding, yttringar antingen av lagarnas föräldrade oändamålsenlighet eller av missriktade samhällsförhållanden; en stor och viktig sanning, om den också icke skulle vara hela sanningen, som arbetarklassen, som hårdast drabbas av nutidens lagstiftning och samhällsskick, aldrig borde lämna ur sikte.

De facklärde, de nämligen vilka kunna göra anspråk på att företräda en ny tid, utgå numera i första rummet från förbrytaren vid bedömandet av brotten. De ha kastat överbord lagböckernas traditionella indelning av brotten i arter och underarter. Man utgår från förbrytaren och grupperar honom i vissa klasser; eller ock uppställer man vissa s. k. brottslingstyper. Den av Ferri uppställda grupperingen har blivit den mest vedertagna och som här följes.

Man talar om

1. brottsliga sinnessjuka, kriminaldårarna i egentlig mening.

Man talar om

2. födda förbrytare, de ärvligt belastade, vilka genom föräldrarnas fortplantning av sina egenskaper på barnen på så sätt bli oförbätterliga.

Man talar om

3. vaneförbrytare, förbrytare vilka blivit förbrytare av förvärvad vana; de som återfalla i brott och vilka utöva brottet som yrke, yrkesförbrytare.

Man talar om

4. tillfällighetsförbrytare. Hit höra alla dessa arma varelser, unga och gamla, vilka samhället lämnar i vanvård; de vilka samhället låter framläpa sitt liv i djupaste armod; de vilka samhället låter frysa, svältande och hemlösa vandra eländets och nödens törnbeströdda stigar. Hit hör den förtvivlade modern som tillgrepp en bit kött för att stilla sina barns hunger och hit hör de båda gossarna som tillgrepo karotten med mat uti. Tillfällighetsförbrytaren är brottslighetens allmännast förekommande form: och för det att han finns och kan förekomma gör den moderna kriminalisten samhället omedelbart ansvarigt. Han benämnes av honom även den sociala förbrytaren i analogi med den politiska förbrytaren, vilken begår sitt politiska brott kanske av en förvänd statsordning, liksom den sociala förbrytaren begår sitt sociala brott på grund av en förvänd social samhällsordning.

Det är genom återfallen i brott som tillfällighetsförbrytaren slutligen blir vaneförbrytare. I fängelset råkar han i dåligt sällskap, smittas av förhårdade förbrytare, som fängelset självt uppammat. Utsläppt ur fängelset, får han icke något arbete, ingen vill ge den fängelsestraffade arbete, överallt mötes han icke blott med misstro utan även av människors förakt, fruktan och avsky samt av samhällets vanvård. Han har i själva verket icke något annat att göra än att på nytt stjäla eller begå någon annan som brottslig stämplad handling. Skickas så återigen i fängelset. Och så fortgår det, tills han blivit fördärvad för alla tider, tills han blivit förbrytare av förvärvad vana.

Man talar slutligen om

5. lidelseförbrytare; förbrytare, vilka begå brott under ett tillfälligt hastigt uppflammande sinnesutbrott; män som nedskjuta sina otrogna hustrur; kvinnor som kasta en frätande syra i ansiktet på sina älskare och förförare; unga människor som gripas av ögonblickets vanvett för det de utsatts för upprörande orättvisa; unga män som känna hela trycket av social oförrätt, av sin klass' lidanden; unga män som bringas till förtvivlan för det att de se så klart det sociala bedrägeriet i alla dess försåtliga och maskerade former.

Indelningen av förbrytarna på nyss nämnda sätt är icke utan intresse även för andra än jurister och kriminalister. Genom att gruppera dem

sålunda får man en mycket klarare föreställning icke blott om brottslingen, han som är brottsling enligt strafflag, och de inflytanden, under vilka han står, utan även av brottets karaktär. Om en mördare får man efter den gamla indelningen av brotten i egendomsbrott, religionsbrott, statsbrott o. s. v. icke veta mer än att han begått ett mord, liksom om en tjuv att han begått stöld, om en religionsförbrytare att han förgripit sig på religionen, om en statsförbrytare att han angripit staten som utövande upprätthållare av stats- och rättsordningen. Men varför han begått brottet eller hur han är som begått detsamma, det upplyser uttryck som mördare, tjuv oss ingenting om. Genom att utgå från förbrytaren får man nästan hans utvecklingshistoria. Av tillfällighetsförbrytaren blir som sagt lätt en van- och yrkesförbrytare, av denne slutligen den födde eller ärvligt belastade förbrytaren genom fortplantningen av hans degenererade egenskaper på avkomman, egenskaper som kanske från början förvärvats genom vanvård, genom långvarigt fängelseliv — fängelserna skapa många, många förbrytare! — genom alkoholism eller andra orsaker. När man talar om en vaneförbrytare eller en lidelseförbrytare, tycker man sig se honom sådan han är; hans gärning framstår levande för ens inre öga. Människorna intressera väl dock ofantligt mycket mer oss människor än blott döda materiella ting och abstrakta begrepp. För den gamla skolans jurister är brottslingen endast och allenast ett begrepp.

Våra tre Amaltheamän kunna, när de nu en gång blivit dömda och straffade som förbrytare, hänföras till lidelseförbrytarnas grupp (eller typ).

Kriminalisten karaktäriserar lidelseförbrytaren som en människa med sund konstitution och en rättskaffens karaktär samt för det mästa med ett oförvitligt föregående. Han är ofta överdrivet känslig samt av ett sangviniskt och närvöst temperament. Det är icke den antisociala utan den sociala instinkten som driver honom till överilade handlingar. Han anses icke vara en fara för samhället, tvärtom påstås hans handling i många hänseenden väcka och skärpa det sociala samvetet hos folk. Brottet är aldrig självändamål, medel till uppnående av andra brottsliga ändamål. Efter det handlingen blivit begången, bekänner han den oförbehållsamt och han kan även fattas av en sådan ånger att han omedelbart efter handlingen begår självmord. Han tar icke skada av fängelses moraliskt undergrävande invärkan och visar där även understundom, men icke alltid, ånger. Ytliga iakttagare, vilka vänta hos dessa förbrytare en moralisk förbättring genom fängelsestraffet, ha haft sådana fall av ånger för ögonen, då de talat om fängelses förmåga att moraliskt förbättra en fånge. Alla veta vi hur nöjda fängelseprästen och fängsvårds mannen bli, när de kunna låta världen veta